

*Валентина Радкевич,
директор Інституту професійно-технічної освіти
НАПН України, доктор педагогічних наук,
професор, член-кореспондент НАПН України*

**Від наукових досліджень – до кращих освітніх практик:
євроінтеграційний аспект**

Розкрито результати фундаментальних і прикладних досліджень, здійснених науковими співробітниками Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, та їх роль у модернізації освітнього законодавства, підвищенні якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників і молодших спеціалістів для потреб вітчизняного ринку праці.

Ключові слова: професійна освіта і навчання, стандарти, інноваційні технології навчання, електронні підручники, професійна кар'єра, управління професійною освітою.

Валентина Радкевич

**От научных исследований – к лучшим образовательным
практикам: евроинтеграционный аспект**

Раскрыты результаты фундаментальных и прикладных исследований, осуществленных научными сотрудниками Института профессионально-технического образования НАПН Украины, и их роль в модернизации образовательного законодательства, повышении качества профессиональной подготовки будущих квалифицированных рабочих и младших специалистов для потребностей отечественного рынка труда.

Ключевые слова: профессиональное образование и обучение, стандарты, инновационные технологии обучения, электронные учебники, профессиональная карьера, управление профессиональным образованием.

Valentina Radkevych

From research – to best educational practices: European integration aspect

The article deals with the results of fundamental and applied researches carried out by the researchers of the Institute of vocational education and training of NAPS of Ukraine and their role in education legislation modernization, training quality for future skilled workers and junior specialists for the domestic labor market improvement.

Keywords: vocational education and training, standards, innovative learning technologies, electronic/digital textbooks, career development, vocational education management.

Стрімкий соціально-економічний розвиток суспільства, динамічні зміни на ринку праці, інтеграція України в європейський простір актуалізують проблему формування висококваліфікованого трудового потенціалу. Відповідно, зростає необхідність модернізації системи професійно-технічної освіти, головним завданням якої є підготовка висококваліфікованих конкурентоспроможних на ринку праці робітників і молодших спеціалістів. У цьому контексті зростає роль випереджувального науково-методичного супроводу управління розвитком професійно-технічної освіти на інноваційних засадах. Йдеться про впровадження у педагогічну практику результатів фундаментальних та прикладних досліджень з проблем теорії і методики професійної освіти. Важливе значення мають наукові розробки Інституту професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України з питань проектування змісту професійної освіти на компетентнісній основі, особистісно-розвивальних, дистанційних і відкритих (модульних) технологій професійного навчання, електронних підручників та інформаційно-освітнього середовища професійно-технічних навчальних закладів, методик консультування учнівської молоді і дорослих щодо професійної кар'єри тощо.

Зважаючи на те, що вітчизняний ринок праці як важливий механізм розвитку економіки країни висуває суто нові вимоги до якості професійно-технічної освіти майбутніх фахівців, важливою є участь науковців Інституту у створенні нового освітнього законодавства. Значна роль пропозицій Інституту до проектів законів України «Про освіту», «Про професійну освіту».

На жаль, не була підтримана ініціатива Інституту: назвати цей закон «Про професійну освіту й навчання», так, як це визначено в країнах Європейського Союзу. Про необхідність створення системи професійної освіти і навчання з метою сприяння соціально-економічному розвитку країни наголошується в матеріалах Європейського фонду освіти «Співпраця заради розвитку системи управління професійною освітою і навчання (ПОН) України в умовах децентралізації: поштовх до дій». У цих матеріалах йдеться про те, що, згідно з Угодою про асоціацію України з Європейським Союзом (2014 р.), поміж інших напрямів співпраці, мають бути реалізовані зобов'язання обох сторін щодо активізації співробітництва для розвитку в країні сучасної системи професійної освіти і навчання, здатної відповідати потребам економіки, що постійно змінюються [12].

Роль системи професійної освіти і навчання в наданні молоді й дорослим знань, ноу-хау навичок і компетенцій, необхідних у певних сферах зайнятості, та в більш широкому розумінні – на ринку праці, обґрунтовано в дослідженнях Європейського центру розвитку професійної освіти (CEDEFOP). Згідно з його рекомендаціями, професійна освіта й навчання реалізовується на різних рівнях освітньої системи (середня освіта (профільне навчання), післясередня або професійна освіта, вища освіта), у різних формах (формальній, неформальній, інформальній) на базі різних типів навчальних закладів, на підприємствах, у компаніях (поєднання теоретичного навчання у професійних навчальних закладах, а професійного навчання – на виробництві «work-based-dual system») [10].

Інтерес викликають заходи щодо активації європейської співпраці в галузі професійної освіти і навчання (ПОН) на 2011–2020 рр., визначені в Брюггському Комюніке, зокрема, щодо підвищення якості, ефективності й привабливості професійної освіти і навчання, забезпечення справедливості, соціальної єдності, активного громадянства тощо. У Комюніке окреслено ідеальний образ європейської професійної освіти і навчання в наступному десятилітті [13].

Цінними є результати Туринського процесу щодо визначення сучасних і перспективних тенденцій розвитку систем професійної освіти і навчання країн Європейського Союзу та країн-партнерів Європейського фонду освіти [11]. Положення цих документів містять цінну інформацію для перетворення вітчизняної професійно-технічної освіти в систему професійної освіти і навчання, яка в контексті європейської інтеграції до 2020 року має стати такою, щоб забезпечувати:

- престижну та інклюзивну професійну освіту і навчання, включаючи висококваліфікований педагогічний персонал (викладачі, майстри виробничого навчання), інноваційні методи навчання, високоякісну інфраструктуру, чітку відповідальність ринку праці та адекватні шляхи подальшої освіти і навчання (вищий рівень професійної освіти);

- якісну базову професійну освіту (initial VET), яку зможуть назвати учні, батьки та суспільство в цілому привабливою альтернативою загальній середній освіті. Базова професійна освіта має озброїти учнівську молодь ключовими і професійними компетентностями, спеціальними професійними вміннями та навичками;

- легкодоступну та орієнтовану на кар'єру професійну освіту і навчання;

- гнучку професійну освіту і навчання, що ґрунтується на результатах навчальних досягнень, та передбачає гнучкі шляхи навчання, наступність між різними освітніми підсистемами (загальна середня освіта, професійна освіта,

вища освіта, освіта дорослих), а також визнає неформальну та інформальну освіту, включаючи компетентності, набуті на робочому місці;

- відповідність загальноєвропейським освітнім системам із прозорими системами кваліфікацій та підтримкою міжнародної мобільності;

- міжнародну мобільність студентів і педагогів професійної освіти і навчання;

- якісну інформаційну підтримку, управління і консультування з професійної кар'єри упродовж життя, що надає можливість учнівській молоді і дорослим формувати освітньо-професійну траєкторію, управляти власним навчанням та професійною діяльністю, приймаючи виважені рішення.

Окреслені стратегічні цілі знайшли відображення в пропозиціях Інституту до проекту Закону України «Про професійну освіту», згідно з яким має змінитися філософія розвитку сучасної системи професійної освіти і навчання відповідно до цілей соціально-економічного розвитку суспільства, стане значною її роль у зростанні економічної конкурентоспроможності країни і соціальної інтеграції. Відповідно до цього, існуюча система професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників і молодших спеціалістів має бути реорганізована з урахуванням реальних і випереджувальних потреб економіки країни. Йдеться про об'єднання в одну систему професійної освіти і навчання усіх типів професійних навчальних закладів, котрі надають освітні послуги для учнівської молоді на базі 9 класів для оволодіння професією у професійно-технічних навчальних закладах і вищих навчальних закладах I–II рівня акредитації. Це сприятиме усуненню диспропорцій і надмірного дублювання в підготовці кваліфікованих робітників і молодших спеціалістів, оптимізації переліку професій, за якими здійснюється професійне навчання, проведенню структурних змін у мережі державних і комунальних професійних навчальних закладів з урахуванням регіональних потреб у кваліфікованих робітниках і молодших спеціалістах за певними напрямками професійної підготовки.

Було запропоновано відійти від значного переліку типів професійних навчальних закладів. Їх має бути декілька. Це, насамперед, професійні ліцеї, які мають забезпечувати професійну орієнтацію, профільне навчання учнів старшої школи, а також формування відповідного рівня кваліфікації з технологічно нескладних професій та професій середньої технологічної складності. Зазначимо, що концептуальні засади підготовки кваліфікованих робітників у професійному ліцеї були обґрунтовані ще в 2006 р. В. В. Паржницьким. Цінність дослідження полягає в розроблені та впровадженні моделі дворівневої підготовки кваліфікованих робітників у професійному ліцеї машинобудівного профілю, згідно з якою учні мають змогу поетапно оволодівати різними кваліфікаціями відповідно до своїх здібностей і бажань [6].

Підготовка майбутніх кваліфікованих робітників і молодших спеціалістів з технологічно складних, наукоємних професій і спеціальностей для різних галузей економіки має здійснюватися у професійних коледжах. Необхідність створення в системі професійної освіти і навчання професійних коледжів зумовлена й тим, що використання новітніх технологій на виробництві невдовзі буде мати всезагальний характер, а, отже, кардинально зміняться виробничі процеси і функції працівників, поєднуючи в собі якості кваліфікованого робітника і менеджера (молодшого спеціаліста), здатного спроектувати й забезпечити ресурсами трудовий процес, самостійно виконати роботу, оцінити її якість, орієнтуючись на максимальне задоволення інтересів замовників.

Про спільність функцій висококваліфікованого робітника та молодшого спеціаліста зазначав і С. Я. Батишев. Зокрема, він писав, що такий тип робітника – це творець, який досяг вершин майстерності у своїй професії, бере активну участь в удосконаленні виробництва. Із цієї категорії робітників на підприємствах зростають бригадири, майстри виробничих ділянок, інструктори виробничого навчання [1, с. 40]. Подальшого розвитку ці положення набули в дисертаційному дослідженні О. О. Гаврилюка

«Організаційно-педагогічні умови підготовки молодших спеціалістів у вищому професійному училищі». Наукова новизна дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та впровадженні структурно-функціональної моделі вищого професійного училища (прототип професійного коледжу) зі ступеневою структурою і додатковою підструктурною ланкою – навчально-тренувальною фірмою [2, с. 5].

Зауважимо, що професійні коледжі набули розповсюдження майже у всіх економічно розвинутих країнах світу. Наприклад, у професійних коледжах Німеччини, Данії, Австрії, окрім професійної підготовки і підвищення кваліфікації фахівців, здійснюється професійна орієнтація учнівської молоді і дорослих, їхня підготовка до навчання у вищому навчальному закладі.

Для професійного навчання кваліфікованих робітників на виробництві доцільно створювати структурні навчальні підрозділи підприємств, зокрема, центри професійної підготовки, в яких будуть застосовуватися гнучкі модульні й дистанційні технології навчання. Професійне навчання робітників із виробництва може здійснюватися й у закладах професійної освіти.

Створення нових організаційно-інституційних форм виробництва, унікальних товарів і технологій буде потребувати змін у змісті праці, виникнення нових професій і спеціалізацій. У зв'язку з цим, зміст професійної освіти все більше матиме фундаментальний та інтеграційний характер. У цьому контексті цінність мають наукові розробки Інституту, що стосуються проектування змісту професійної освіти і навчання на основі компетентнісного підходу. Серед них:

– концепція підготовки гнучкого фахівця, який володіє двома і більше кваліфікаціями з подальшим професійним розвитком упродовж усієї трудової діяльності. Йдеться про підготовку випускників професійних навчальних закладів до роботи в умовах інноваційно активних підприємств, де використовуються сучасні технології та методи організації праці, прийоми

виготовлення конкурентоспроможної продукції, надаються високоякісні послуги тощо;

– методика створення професійних стандартів на основі компетентнісного підходу – документів, які в межах професійної діяльності визначають трудові функції й кваліфікації відповідно до рівнів Національної рамки кваліфікацій, умови праці, професійно важливі якості, вимоги до професійної освіти і навчання, можливі місця роботи. Компетентнісна основа створення професійних стандартів є відповіддю на глобалізаційні виклики економічної діяльності, пов'язані, зокрема, з розвитком економік провідних країн світу на основі «аутсорсінгу» (виконання окремих технологічних операцій по всьому світу);

– методика створення освітніх стандартів на компетентнісній основі, згідно з якою зміст професійної освіти: формується з орієнтацією на здобуття відповідних кваліфікацій (повна, часткова, додаткова); структурується у блоки й модулі з урахуванням вимог професійного стандарту; забезпечуються різні траєкторії професійного навчання та присвоєння кваліфікацій за результатами якісного виконання всіх видів робіт, передбачених цим стандартом;

– методика інтегрування (укрупнення) професій, згідно з якою укрупнення здійснюється шляхом об'єднання організаційно пов'язаних між собою професій в одну – технологічно складну. Для цього інтегрується зміст професійної освіти на основі дослідження взаємозв'язків між видами робіт у певному полі професійної діяльності (наприклад, усі монтажні роботи на будівництві). У вибраному полі професійної діяльності визначаються всі види робіт для об'єднання в одну укрупнену професію, враховується кількість та необхідна кваліфікація виконавців, організаційні й технологічні зв'язки між видами робіт.

Перехід до глобальної економіки з низьким рівнем забруднення атмосфери сприяв створенню «зелених» робочих місць, а, отже, зумовив потребу в кваліфікованих робітниках і молодших спеціалістах, здатних

забезпечити ефективне енергоспоживання в будівництві, промисловості, на транспорті, у сфері обслуговування тощо. Для цього в Інституті створено навчальний курс «Основи енергоефективності», збірник лабораторно-практичних робіт, методичні рекомендації щодо організації занять з урахуванням енергоефективності [5]. які успішно використовуються педагогами професійного навчання.

У контексті Європейської стратегії економічного розвитку [3], що передбачає: інтелектуальне зростання (розвиток економіки, котра ґрунтується на знаннях та інноваціях); сталий розвиток (сприяння більш ефективному використанню ресурсів, створенню екологічної і, найголовніше, більш конкурентоспроможної економіки); інклюзивний розвиток (створення економіки з високим рівнем зайнятості працездатного населення, що зменшує рівень соціальних і територіальних відмінностей) актуалізується професійний розвиток персоналу вітчизняних підприємств. У зв'язку з цим зростає роль результатів дослідження особливостей професійного навчання робітників в умовах високотехнологічного виробництва. Серед них:

- концепція відкритого професійного навчання на модульній основі, яка є ефективною у підготовці, перепідготовці та підвищенні кваліфікації персоналу підприємств;

- технологія навчання додатковим трудовим навичкам на основі проектування коротких модульних навчальних програм, що значно підвищують конкурентоспроможність кваліфікованих робітників. Такі професійні навички можуть не стосуватися основної професії робітника, але є пріоритетними для його працевлаштування.

В умовах підвищення конкуренції на ринку праці актуалізується проблема довгострокової активності особистості фахівця в професійній сфері. Випускники закладів професійної освіти мають володіти навичками адаптивної поведінки на ринку праці, пошуку роботи для працевлаштування, проектування подальшої освітньо-професійної траєкторії.

Подоланню кризи профорієнтації, професійного вибору та професійних очікувань особистості сприятиме надання психолого-педагогічної підтримки для найбільш вразливої категорії населення, яка підпадає під безробіття (молодь від 15 до 24 років). Зауважимо, що проблема молодіжного безробіття є актуальною і для країн Європейського Союзу. Так, у червні 2015 р. в Німеччині нараховувалося безробітних молодих осіб (7,1%), Данії (10,3%), Греції (53,2%), Іспанії (49,2%), Естонії (10,1%) [3]. Окрім того, є багато й таких, які кинули навчання, не отримавши кваліфікацію.

Для підвищення рівня зайнятості молоді, їх виходу на ринок праці шляхом навчання на робочих місцях, визнання результатів неформального навчання, створення умов для розвитку нових навичок з метою переходу від навчання до трудової діяльності, підтримання їхньої мобільності на ринку праці Європейською Комісією було прийнято ряд ініціатив, зокрема: «Молодь у русі» [7]; «Можливості для молоді» [14]. Цінність має Програма нових умінь та робочих місць [9], у рамках якої Європейська Комісія буде працювати над тим, щоб: надати потужний імпульс розвитку професійної освіти на основі принципів безперервного навчання; знання, необхідні для подальшої підготовки кадрів для ринку праці отримувалися та визнавалися в професійній освіті й освіті дорослих; використовувалися можливості операційного інструменту професійної освіти і навчання – європейські рамки навичок, досвіду і професій.

Про необхідність забезпечення на державному рівні інформування учнівської молоді і дорослих щодо змін на ринку праці, консультування з питань професійної підготовки, розвитку кар'єри йдеться в Рекомендаціях Міжнародної організації праці «Про розвиток людських ресурсів: освіта підготовка кадрів, безперервне навчання» [8]. Для цього в структурі закладів професійної освіти доцільно створювати центри консультування з професійної кар'єри. На базі таких центрів відбуватиметься інформування учнівської молоді про існуючі професії і професії майбутнього, особливо ті, які з'являться до і після 2020 року. Наприклад, такі, як: водій дронів

(безпілотників), коуч із поведінки та публічних виступів у SK, консультант із приватності (захист персональних даних, акаунтів у соціальних мережах), спеціаліст у технологіях на зразок Coursera, коуч із культурних навичок, друкар на 3D принтері, персональний цифровий куратор, міський фермер тощо.

Важливе значення мають також результати наукових пошуків співробітників Інституту з проблеми підготовки учнівської молоді до вибору й реалізації професійної кар'єри. Серед них:

- педагогічна технологія підготовки молоді до вибору й реалізації професійної кар'єри, яка має на меті забезпечення активної професійної самоактуалізації особи, усвідомлення нею особливостей особистісного і професійного потенціалу, встановлення його відповідності обраній професійній діяльності;

- педагогічна технологія формування уявлень про професійний успіх, яка, з одного боку, актуалізує вплив уявлень учнів про професійний успіх, розвиток у них відповідних особистісних якостей, а з іншого – конкретизує можливості впливу різних видів навчальних занять (спецкурсів і практикумів), тренінгів, бесід, обговорень життєвих ситуацій і літературних текстів з учнями, на позитивні зміни означеного явища;

- методика формування соціально-професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників, що базується на використанні в освітньому процесі професійних навчальних закладів форм і методів соціалізації та професіоналізації учнів;

- програма курсів за вибором для учнів професійних навчальних закладів: «Технологія планування і реалізації професійної кар'єри», «Сходинки до професії» тощо.

По мірі подальшого розвитку високих технологій, кваліфіковані робітники все більше будуть мати потребу в міждисциплінарних знаннях і вміннях, які дадуть їм змогу аналізувати, інтерпретувати й використовувати інформацію стосовно різних ситуацій професійної діяльності, керувати

складними виробничими процесами тощо. У зв'язку з цим, у підготовці кваліфікованих фахівців широко використовуються інноваційні педагогічні технології і нові засоби комунікацій. Це, насамперед, особистісно-розвивальні, інформаційно-комунікаційні технології, Інтернет, віртуальні та «хмарні» освітні середовища, що охоплюють мультимедійні підручники, флеш-анімації, відеоконференції, контент-бібліотеки, дистанційні курси, системи комп'ютерного тестування, мультимедійні музеї, клуби тощо.

Їх використання істотно впливає на традиційне когнітивно орієнтоване навчання, адже комп'ютеризація і технологізація професійної освіти значно розширюють інтелектуальну діяльність майбутніх фахівців. З цією метою науковці Інституту розробили модель відкритого освітньо-інформаційного середовища професійного навчального закладу. Йдеться про інтегрований, динамічний, відкритий Web-простір, функціонально спрямований на формування електронної взаємодії між суб'єктами професійної освіти, забезпечення педагогічних, організаційних, соціальних, комунікаційних зв'язків і умов для здійснення централізованої електронної методичної підтримки, навчально-виховного процесу в професійних навчальних закладах. Створення такого середовища розпочато в Одеському вищому професійному училищі торгівлі та технологій харчування (директор – Л. Є. Висоцька, кандидат педагогічних наук) у рамках всеукраїнського експерименту.

Для розвитку готовності викладачів і майстрів виробничого навчання професійних навчальних закладів розробляти та впроваджувати проектні технології на базі Навчально-наукового центру ПТО НАПН України (директор – Д. В. Гоменюк, кандидат педагогічних наук) розпочато експеримент всеукраїнського рівня з теми «Технологія проектного навчання у підготовці кваліфікованих робітників автотранспортної галузі».

В умовах виходу економіки України з кризового стану, центри господарювання будуть переміщуватися на рівень регіонів, економічна самостійність яких на даному етапі розвитку неухильно підвищується. Це,

водночас, дасть змогу оновити систему управління розвитком професійної освіти і навчання на засадах децентралізації, складовими якої є автономізація професійних навчальних закладів, удосконалення механізму бюджетного та позабюджетного фінансування підготовки кваліфікованих фахівців, передача повноважень з контролю за якістю професійної освіти і навчання, а також ліцензування та акредитації – регіональним спеціалізованим установам тощо.

У зв'язку з цим, важливу роль відіграють результати наукових пошуків з теми «Педагогічні засади децентралізації управління професійно-технічною освітою». Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці, експериментальній апробації та впровадженні в практику професійних навчальних закладів, діяльності обласних державних адміністрацій, обласних науково (навчально)-методичних центрів ПТО, професійних навчальних закладів комплексу науково-методичного забезпечення процесу децентралізації управління професійно-технічної освіти, що охоплює: навчально-методичні посібники, методичні рекомендації щодо розвитку професійної компетентності директорів професійних навчальних закладів, тренінги щодо розвитку культури управління, соціального партнерства; програми стажування заступників директорів з навчально-виробничої роботи; дистанційний інтернет-курс «Коучинг» тощо.

На часі впровадження управлінських технологій на основі осмислення освітнього менеджменту як міждисциплінарного багатоаспектного феномена, концепцій партисипативного управління, діалогічного менеджменту, управління на основі довіри, інноваційних методів управлінської діяльності керівників професійних навчальних закладів, розвитку їхньої управлінської культури. У цьому контексті актуалізується роль освітньо-професійних кластерів, учасники яких отримують переваги від ефекту синергії, що виникає в процесі об'єднання їхніх зусиль у професійній підготовці й розвитку персоналу підприємств. Створення таких кластерів сприятиме ефективному використанню в підготовці кваліфікованих робітників матеріальної бази та кадрового потенціалу навчальних закладів і

підприємств, при цьому реалізується дуальна система навчання, поширена в Європі, зокрема в Німеччині. Модель освітньо-професійного кластеру з формування трудового потенціалу регіону відпрацьовується в Запорізькому регіоні, в рамках експерименту академічного рівня (керівники: В. І. Сапронов, Л. І. Короткова, кандидат педагогічних наук).

В умовах ринкової економіки успішно функціонуватимуть професійні навчальні заклади, в яких активно використовується маркетинговий підхід до управлінської діяльності як основний механізм управління якістю професійної освіти.

Модель маркетингового управління в умовах ринку праці апробовано на базі Роменського ВПУ Сумської області (директор – П. І. Помаран) у рамках експерименту всеукраїнського рівня [4].

Удосконалення управлінської діяльності на всіх рівнях ґрунтується на ефективному використанні інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури, сучасних технічних засобів з метою здійснення моніторингу доступності і якості професійної освіти, прогнозів розвитку системи, виявлення обсягів і структури підготовки робітничих кадрів; сприяння створенню системи взаємозв'язку зі споживачами і постачальниками інформації (педагогічними працівниками, соціальними партнерами, підприємствами-замовниками кадрів, фахівцями державної служби зайнятості, населенням, школярами, їхніми батьками, особами, які виявили бажання одержати робітничу професію), але не дублюючи функції вже створених інституцій. У цьому контексті актуалізується значущість розробленого в Інституті програмного інформаційного ресурсу нового покоління (ПРОФТЕХ) як сукупності взаємопов'язаних методів, заходів і засобів науково-методичного, соціального й організаційно-правового характеру, що реалізують процеси збирання, передачі, їх аналітико-синтетичної обробки, накопичення, зберігання, архівування тощо, а також ефективного використання інформації з метою здійснення моніторингу

діяльності органів управління професійною освітою на різних рівнях для прийняття ефективних управлінських рішень.

Викладене вище свідчить про прогностичний підхід до проведення фундаментальних і прикладних наукових досліджень у сфері професійної освіти і навчання. Результати їх широко використовуються педагогічними працівниками професійних навчальних закладів, структурних навчальних підрозділів підприємств, методистами навчально(науково)-методичних центрів професійно-технічної освіти, працівниками департаментів освіти і науки обласних державних адміністрацій, науково-педагогічними працівниками вищих навчальних закладів. Вони є цінними у підвищенні якості професійної освіти і навчання, що, в кінцевому підсумку, сприятиме підготовці інтелектуальних, соціально та професійно мобільних фахівців на рівні національних і міжнародних стандартів, формуванні навичок оцінювання та вирішення проблем, що стоять перед ними в контексті сталого розвитку суспільства. Водночас, нові виклики зумовлюють необхідність дослідити зарубіжні системи розвитку професійної освіти і навчання, особливо в країнах Європейського Союзу, та досвід використання дуальної системи професійного навчання учнівської молоді й дорослих. Потребують дослідження технології професійного навчання для самозайнятості, навчання додатковим трудовим навичкам – для подальшого працевлаштування безробітних, тимчасово внутрішньопереміщених осіб, учасників АТО тощо.

Література:

1. Батышев С.Я. Блочно-модульное обучение / Сергей Яковлевич Батышев. – М. : «Транссервис», 1997. – 258 с.

2. Гаврилюк О. О. Організаційно-педагогічні умови підготовки молодших спеціалістів у вищому професійному училища автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / Ольга Олександрівна Гаврилюк; Центральний ін-т післядипломної педагогічної освіти АПН України. – Київ, 2001. – 21 с.

3. Європа 2020: стратегія розумного, стійкого і всеосяжного зростання [електронний ресурс]. Режим доступу : <http://ec.europa.eu/evrope2020/index-en.htm>.

4. Маркетингове управління професійно-технічним навчальним закладом в умовах ринкової економіки : метод. посіб. / Кол. автор. : П. І. Помаран, В. І. Свистун, Г. Г. Чернобук, Ю. С. Палькевич та ін. / за ред. В. О. Радкевич, В. І. Свистун. – Ромни: Роменське ВПУ, 2015. – С 66–69.

5. Методичні рекомендації щодо організації занять з енергоефективності : метод. рек. / В. О. Радкевич, А. М. Михайличенко, В. М. Аніщенко. – Х. : Компанія СМІТ, 2009. – 55 с.

6. Паржницький В. В. Організаційно-педагогічні умови підготовки кваліфікованих робітників машинобудівного профілю у професійному ліцеї : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / Віктор Валентинович Паржницький ; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. – Київ, 2006. – 24 с.

7. Програма Європейської Комісії «Молодь у русі» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.minjust.gov.ua/file/31493>.

8. Рекомендация Международной организации труда № 195 «О развитии людских ресурсов: образование, подготовка кадров и непрерывное обучение» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/993_532.

9. Саміт Євросоюзу: лідери ЄС погодили заходи із боротьби проти молодіжного безробіття [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/press_corner/all_news/news/2013/2013_07_01_1_uk.htm.

10. CEDEFOP [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.cedefop.europa.eu/pl/press-release-types/cedef>.

11. Туринський процес [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.etf.europa.eu/webatt.nsf/0/9C520CB7628405D0C1257E580077B6A3/\\$file/TRP%202014%20Ukraine_EN.pdf](http://www.etf.europa.eu/webatt.nsf/0/9C520CB7628405D0C1257E580077B6A3/$file/TRP%202014%20Ukraine_EN.pdf)

12. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011.

13. The Bruges Communiqué on enhanced European Cooperation in Vocational Education and Training for the period 2011–2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/education/policy/vocational-policy/doc/brugescom_en.pdf.

14. Unemployment statistics. Main statistical findings, Recent developments in unemployment at a European and Member State level, Eurostat. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Unemployment_statistics.